

LANDSKAP

Edisi 12/2020

'Mineral Sebagai Komoditi Eksport'- Tergadaikah Kedaulatan Sumber Mineral Negara?

Penjarahan asing terhadap sumber mineral negara

Nilai sumber mineral negara cecah RM4.1 trilion

China eksplorasi sumber nadir bumi negara?

Nadir bumi, potensi baru sumber mineral negara

LANDSKAP EDISI 12/2020

‘Mineral Sebagai Komoditi Eksport’- Tergadaikah Kedaulatan Sumber Mineral Negara?

Diterbitkan Oleh:
**Interdisciplinary Research and International
Strategy (IRIS) Institute Berhad**

**Copyright © 2020, by Interdisciplinary Research and
International Strategy (IRIS) Institute Berhad**

Penulis:
Asyraf Farique

Editor:
Hanis Noor

Reka bentuk kulit & Susun Atur:
Wafiq Azman

No. 6-23-3A Jalan Medan Pusat Bandar 8A,
Bangi Sentral, 43650 Bandar Baru Bangi,
Taman Putra, 43000 Kajang, Selangor Darul Ehsan
TEL: 018-2084917 EMAIL: admin@iris.institute

*Hakcipta terpelihara. Mana-mana bahagian dalam dokumen ini tidak boleh dicetak semula, disalin atau dipindahkan bentuk dengan apa jua cara sekalipun sebelum mendapat kebenaran bertulis daripada
**Interdisciplinary Research and International Strategy (IRIS)
Institute Berhad.***

Isi Kandungan

Pendahuluan	1
Penjarahan asing terhadap sumber mineral negara	2
Nilai sumber mineral negara mencecah RM4.1 trilion	4
Sumber nadir bumi, potensi baru sumber mineral negara	5
China eksplotasi sumber nadir bumi negara?	6
Pembangunan teknologi watan yang merdeka	8
Kesimpulan	8

‘Mineral Sebagai Komoditi Eksport’- Tergadaikah Kedaulatan Sumber Mineral Negara?

Landskap edisi 12, Oktober 2020

Pendahuluan

Alam Melayu terkenal sebagai kawasan yang kaya dengan sumber alam, terutamanya sumber galian, rempah-ratus dan hasil hutan. Kekayaan Alam Melayu dengan sumber alam telah menjadikan wilayah ini sebagai tempat tumpuan utama pedagang dari seluruh dunia bagi mendapatkan komoditi mineral.

Namun begitu, Alam Melayu ini bukan hanya menjadi pembekal kepada komoditi mineral mentah untuk disalurkan kepada kerajaan luar, tetapi juga menjadi hub industri pemprosesan mineral merangkumi sektor hulu dan hiliran. Buktinya, sekitar awal abad ke-16, Melaka menjadi antara pembekal mata wang utama kepada kerajaan-kerajaan di seluruh dunia yang ingin berdagang di Alam Melayu. Ketika itu Melaka mempunyai teknologi untuk memproses timah, perak dan emas menjadi mata wang, jongkong-jongkong (dalam pelbagai kegunaan), serta binaan asas dalam industri lain seperti pembuatan senjata, pembinaan, serta industri perkapalan¹.

Sumber mineral ini dikumpulkan melalui kawasan tanah jajahannya seperti Kelang, Selangor, Bemam, Manjung, Beruas

---

¹ Hassan, Z., & Omar, R., (2003). Aktiviti Keusahawanan Masyarakat Melayu pada Zaman Kegemilangan Kesultanan Melayu Melaka (No. 11). Retrieved from <http://pustaka2.upsi.edu.my/eprints/361/>

dan Kedah². Selain itu, pengumpulan ini juga dilakukan melalui usaha penaklukan kawasan-kawasan yang strategik seperti Siak dan juga Kampar dalam menjadikan Melaka sebagai hub utama industri pemprosesan mineral di rantau ini³.

Penjarahan asing terhadap sumber mineral negara

Kekayaan yang dimiliki oleh Alam Melayu ini mempengaruhi kemasukan pelaburan asing daripada syarikat kapitalis selama ratusan tahun. Mereka bukan sahaja mengeksploitasi sumber mineral Alam Melayu ini, tetapi juga mengambil alih dengan paksaan teknologi pemprosesan mineral dan menukar fungsi Alam Melayu ini daripada hub industri pemprosesan mineral kepada hanya sekadar menjadi pembekal komoditi mentah untuk keperluan industri di Eropah. Dasar penjajahan ini telah menjadikan sumber mineral mentah sebagai komoditi eksport untuk memajukan negara dan industri penjajah.

Pada tahun 1919, eksport getah dan penghasilan timah di Tanah Melayu masing-masing meliputi lebih daripada separuh jumlah eksport getah dunia dan separuh penghasilan timah di dunia. Hasil pendapatan daripada dua industri ini sangat memberi kesan sehingga Tanah Melayu dikenali sebagai “senjata dolar empayar Inggeris”⁴.

Satu pemerhatian yang perlu diakui adalah hasil mineral Tanah Melayu yang dirompak oleh bangsa Inggeris inilah yang telah memajukan England ketika British berada dalam krisis kekurangan wang selepas perang. Malah, Tanah Melayu telah yang membantu untuk membiayai British ketika Perang Dunia Kedua. Misalnya, pada tahun 1951, pendapatan Tanah Melayu

2   Harrison, B., (1967). South East Asia: A Short History (3rd ed.). New York: St Martin's Press.

3   Ibid.

4   Stenson, M. R. (1980). Class, race, and colonialism in West Malaysia : the Indian case. University of Queensland Press.

telah mencecah sehingga USD400 juta dan 83 peratus daripada jumlah ini berpindah ke tabungan mata wang sterling di London untuk menampung defisit imbalan pembayaran antarabangsa berikutan usaha pembinaan semula England selepas perang⁵.

Menurut Profesor Jomo, di sebalik sumbangan besar Tanah Melayu kepada pendapatan dan pembangunan British, perbelanjaan awam penjajah di Tanah Melayu sangatlah sedikit. Kebanyakan hasil pendapatan getah dan bijih timah dihantar pulang ke London untuk manfaat golongan kapitalis elit British di England, bukannya untuk penduduk peribumi Tanah Melayu⁶.

Proses peleburan timah pada ketika itu dimonopoli oleh dua firma British; Straits Trading Company dan Eastern Smelting Company. Pemilikan kaum Melayu dan penglibatan mereka dalam industri yang menguntungkan ini amat kecil dan hampir tidak wujud jika dibandingkan dengan kelompok-kelompok yang lain. Pemilikan kaum Melayu, kebanyakannya oleh Sultan telah dihapuskan dan diganti dengan pence. Bahkan pada tahap buruh, upah untuk kaum Melayu lebih rendah jika dibandingkan dengan kaum Cina.

Selepas kemerdekaan, polisi negara terhadap sumber alam masih mengikut model legasi kolonial. Negara masih menjadi pengeluar kepada sumber mineral mentah untuk kegunaan industri negara-negara kuasa besar seperti, Amerika Syarikat, China, Jepun dan Eropah. Oleh kerana tiada teknologi dan modal, kerajaan meneruskan dasar mineral penjajah dengan menjadikan sumber mineral mentah sebagai komoditi eksport. Keuntungan begini adalah bersifat jangka masa sederhana dan lebih menguntungkan rejim kerajaan yang memerintah pada ketika itu.

---

5 Ibid.

6 Jomo K. S. (1986). A question of class: capital, the state, and uneven development in Malaya. Singapore ; New York: Oxford University Press.

Nilai sumber mineral negara mencecah RM4.1 trilion

Jadual 1: Potensi Industri Mineral Malaysia berdasarkan kajian oleh Jabatan Mineral dan Geosains Malaysia

Kajian Jabatan Mineral dan Geosains (JMG) menunjukkan nilai keseluruhan sumber mineral negara dianggarkan berjumlah RM4.1 trilion berdasarkan nilai semasa pasaran. Nilai sumber itu diperoleh melalui tiga kategori utama iaitu mineral berlogam, mineral bukan berlogam dan mineral tenaga. Selain itu, statistik JMG menunjukkan pengeluaran mineral negara pada tahun 2019 adalah sebanyak RM 6.32 bilion meningkat sebanyak 6.4 peratus berbanding RM 5.94 bilion pada tahun sebelumnya. Manakala Keluaran Dalam Negara Kasar (KDNK) tahun lepas bagi industri perlombongan dan pengkuarian mineral (tidak termasuk minyak dan gas) bernilai RM9.041 bilion atau 0.7 peratus daripada keseluruhan KDNK negara menerusi 155 lombong dan 397 kuari aktif di seluruh negara⁷. Jika dinilai berdasarkan jumlah keseluruhan sumber mineral negara, jumlah pendapatan negara hanyalah 0.22% daripada nilai keseluruhan ini. Ini menunjukkan

⁷ " Kerajaan lakukan Transformasi Mineral Negara ", Sinar Harian, 28 Mei 2020,<https://www.sinharharian.com.my/article/85309/BERITA/Nasional/Kerajaan-lakukan-transformasi-industri-mineral-negara>, (Akses pada 15 Oktober 2020)

bahawa pembangunan potensi pembangunan mineral masih lagi berada di tahap yang rendah dalam peningkatan daya upaya nasional sebagai sebuah kuasa serantau.

Sumber nadir bumi, potensi baru sumber mineral negara

Berdasarkan Blueprint for the Establishment of Rare Earth Industries in Malaysia yang dikeluarkan oleh MOSTI dan Akademi Sains Malaysia, data menunjukkan bahawa Malaysia mempunyai rizab nadir bumi sebanyak 43,000 tan⁸. Ini menjadikan Malaysia sebagai negara yang mempunyai antara sumber nadir bumi terbanyak di dunia, meskipun dengan saiz wilayah yang sederhana. Kajian semasa menunjukkan bahawa sekiranya sumber nadir bumi ini dibangunkan menjadi sebuah industri yang meliputi sektor huluhan dan hiliran boleh membawa kepada pendapatan sebanyak RM 10.137 bilion kepada negara dan menyumbang kepada 5000 peluang pekerjaan secara tahunan. Walaupun begitu jumlah ini masih mengambil kira kadar terendah keuntungan yang boleh

diperolehi dan mungkin meningkat berkali ganda sekiranya sektor ini dibangunkan secara menyeluruh.

Sumber nadir bumi ini adalah mineral strategik yang digunakan dalam kebanyakan pembuatan produk teknologi tinggi, daripada telefon pintar, sehingga ke peralatan ketenteraan. Mineral ini adalah sumber kritikal untuk pemain industri seperti Apple, GE, Boeing, Toyota dan Samsung dalam pembangunan teknologi produk mereka. Selain itu, teknologi ini juga digunakan dalam industri ketenteraan antarabangsa.

China eksplorasi sumber nadir bumi negara?

Penerusan polisi sumber mineral sebagai komoditi eksport masih lagi diteruskan sehingga ke hari ini. Sebagai contoh, hasil sumber nadir bumi negara diteroka dan digali secara mentah untuk dieksport ke negara luar. Di Malaysia, selain beberapa buah syarikat luar seperti Lynas, syarikat-syarikat daripada China dilihat lebih agresif dalam menjalankan kerja-kerja ekplorasi dan pembelian terhadap sumber mineral negara.

Ini dilakukan melalui kerjasama dengan syarikat-syarikat perlombongan tempatan. Sebagai contoh, Malaysia mengeksport bauksit ke China sebanyak 25 juta tan pada tahun 2015 dan dianggarkan bernilai RM 3 bilion dan merupakan jumlah yang tertinggi eksport bauksit di dunia. Menurut sumber, bauksit dilombong oleh syarikat China juga turut bertujuan untuk mengekstrak nadir bumi yang terkandung di dalamnya.

Hal ini kerana, seperti yang berlaku di Pahang, syarikat dari China turut mengambil tanah-tanah galian bauksit yang dipercayai mengandungi sumber nadir bumi⁹.

---

⁹ Moratorium bauksit Pahang tamat bulan depan”, Harian Metro, 18 Februari 2019, <https://www.hmetro.com.my/mutakhir/2019/02/424503/moratorium-bauksit-pahang-tamat-bulan-depan>, (Akses pada 15 Oktober 2020)

Selain bauksit, Malaysia juga merupakan 10 negara pengeksport utama pasir di dunia dengan kadar peningkatan sebanyak 103.9% sejak tahun 2015¹⁰. Menurut agensi berita Reuters Singapura mengimport 59 juta tan pasir dari Malaysia pada tahun 2018, dengan kos sebanyak RM 1.4 bilion menjadikan 95% daripada jumlah keseluruhan eksport pasir Malaysia¹¹. Kini, pasaran eksport ini hendak diluaskan kepada negara-negara seperti China dan Hong Kong. Pada Jun 2020 yang lalu, kerajaan telah meluluskan 11 permit untuk mengekstrak, mengeruk, menjual dan mengedarkan pasir sungai untuk pasaran eksport kepada beberapa syarikat terpilih, antaranya adalah syarikat seperti Legasi Lestari Sdn Bhd, Ageson Bhd dan Pasukhas Group Bhd. Syarikat Pasukhas Group Bhd sebagai contoh, merancang untuk untuk mengeksport sekurang-kurangnya 2.5 juta meter padu pasir sungai ke China dan Hong Kong pada tahun hadapan¹².

Pada tahun 2016, Kerajaan negeri Pahang telah memberikan kontrak untuk memperdalamkan Sungai Pahang kepada Syarikat Gegaran Alam Sdn Bhd dengan kerjasama China Malaysia (Pahang) Project Management Company Limited. Projek ini mengambil masa 40 tahun, dan menelan kos sebanyak RM 500 juta yang akan ditanggung oleh kedua-dua buah syarikat terbabit. Sumber mengatakan China mahukan permit ini untuk mengambil pasir Sungai Pahang, kerana mahukan elemen nadir bumi seperti bijih monazite yang terkandung di dalamnya.

---

10 "Government issues 11 APs for river sand exports", The Edge Market , 26 Jun 2020 <https://www.theedgemarkets.com/article/government-issues-11-aps-river-sand-exports> ,(Akses pada 15 Oktober 2020)

11 "Malaysia draws line over sea sand exports- but says ban wasn't aimed at Singapore" , South China Morning Post, 4 Julai 2019, <https://www.scmp.com/news/asia/southeast-asia/article/3017267/malaysia-draws-line-over-sea-sand-exports-says-ban-wasnt> ,(Akses pada 15 Oktober 2020)

12 " Pasukan khas eksport pasir sungai ke China Hong Kong", Berita Harian, 22 September 2020, <https://www.bharian.com.my/bisnes/korporat/2020/09/734138/pasukhas-eksport-pasir-sungai-ke-china-hong-kong> , (Akses pada 15 Oktober 2020)

Pembangunan teknologi watan yang merdeka

Visi dan misi nasional China untuk menjadi negara kuasa besar dunia telah mendorong mereka menumpukan pembangunan teknologi dalam sektor mineral ini. Hal ini kerana, potensi sumber mineral sangat besar dalam pembangunan keupayaan China dalam pelbagai sektor. Kemampuan China untuk membangunkan teknologi perlombongan dan pemprosesan sumber nadir bumi secara pantas, menggiatkan lagi usaha ekplorasi di serata dunia.

Di negara ini, China telah menjalinkan kerjasama bersama pasukan penyelidik Malaysia dengan menyediakan geran bagi tujuan pemetaan sumber secara holistik. Menurut sumber, China juga melalui China's Mineral Developement Research Center membekalkan peralatan dan teknologi bagi tujuan pemetaan dan kajian bersama melalui perkongsian data di One Geology China.

Kemampuan kewangan yang rendah, serta usaha kerajaan yang dilihat tidak menumpukan terhadap pembangunan sektor mineral secara menyeluruh telah membantutkan usaha untuk mengindustrikan sumber mineral negara ini. Justeru, jurang pembangunan ini diisi oleh agensi asing dari pelbagai negara yang berusaha untuk mengaut keuntungan.

Kesimpulan

Pasca krisis wabak Covid-19 ini menyedarkan kita bahawa kerajaan perlu membangunkan dasar baru terhadap pembangunan sumber sendiri. Sumber alam hanya sebagai industri huluan, menghasilkan bahan mentah, kemudian dieksport ke negara lain perlu ditukar. Satu strategi menyeluruh perlu dilaksanakan bagi melangkah ke arah industri hiliran. Hal ini kerana, industri hiliran berupaya menambah nilai sumber mentah ini dan dengan meningkatkan keupayaan pemprosesan tempatan, negara mampu menyediakan lebih peluang pekerjaan.

Perancangan dan penyelidikan perlu dirangka dan dibangunkan secara komprehensif dan merdeka tanpa terikat dan bergantung kepada agensi asing dalam mencorakkan hala tuju dan dasar sumber mineral negara. Ini dapat dilakukan dengan melibatkan pelbagai pihak termasuk penyelidik universiti, pemain industri seperti pemaju dan kuari serta badan kerajaan yang berkaitan. Usaha ini boleh dicapai melalui pengumpulan data mineral, penyelidikan dan pembangunan serta inovasi berteknologi tinggi. Ini masanya untuk beralih daripada sektor perlombongan dan pengkuarian kepada pembangunan ekosistem lengkap industri berdasarkan sumber mineral yang meliputi sektor huluan dan hiliran¹³.

Selama ratusan tahun, tanah yang subur dan kaya dengan sumber alam ini telah dijarah oleh penjajah. Hasil ini telah diambil dan digunakan untuk kekayaan dan kemajuan negara lain di seluruh dunia. Eksloitasi dan monopolii pihak-pihak tertentu ke atas kegunaan sumber alam harus dihentikan, agar hasilnya dapat dirasai oleh segenap anak watan.

---

13 “Pembangunan sumber bumi berinovasi”, Astro Awani, 14 Mei 2020, <https://www.astroawani.com/berita-malaysia/pembangunan-sumber-bumi-berinovasi-242808>, (Akses pada 15 Oktober 2020)

'FAST-TRACKING' POLITICS

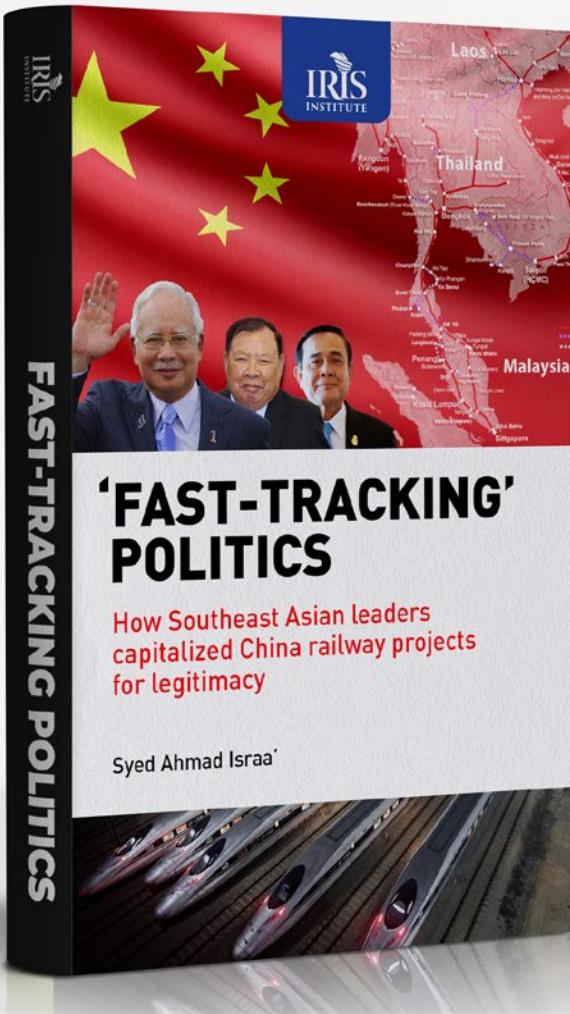
How Southeast Asian leaders capitalized China railway projects for legitimacy

Author: Syed Israa'

Genre: Geopolitik

ISBN: 978-967-17845-0-1

Pages: 160

BOLEH DAPATKAN DI:

www.iris.institute

PENCHINAAN MALAYSIA:

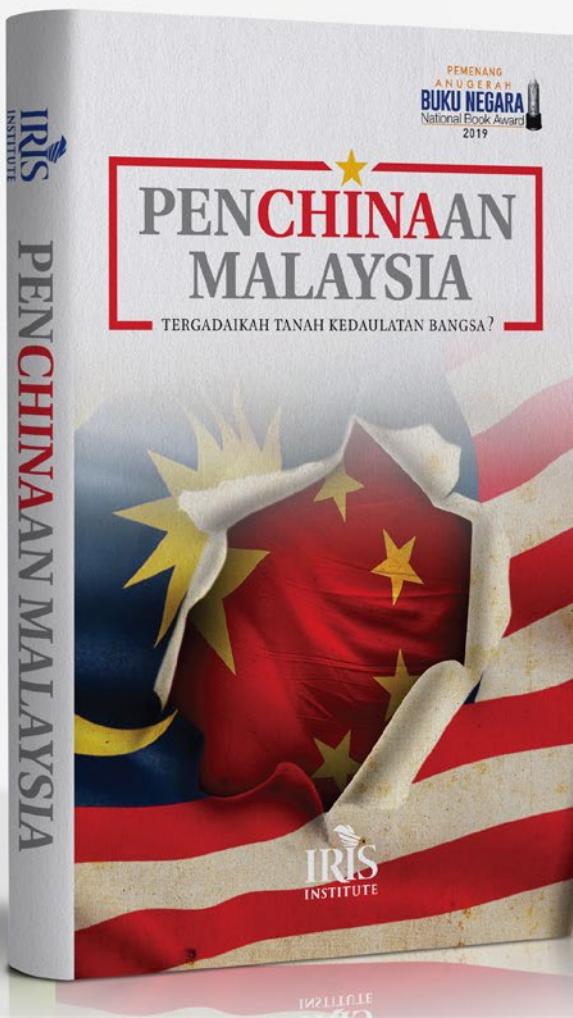
TERGADAIKAH TANAH KEDAULATAN BANGSA

Penulis: Asyraf Farique, Sakinah Faizal & Wafiq Azman

Genre: Geopolitik

ISBN: 978-967-5473-39-5

Mukasurat: 344

BOLEH DAPATKAN DI:

www.iris.institute

MENGAPA PERLU BELI BERASINGAN JIKA BOLEH BELI SEKALIGUS?

Baca Radar, Landskap & Kompas tanpa perlu membuat transaksi berkali-kali dengan melanggan produk ekslusif IRIS setahun

LANGGAN SEKARANG

RM150/Setahun

Langgan sekarang di www.iris.institute

IRIS
INSTITUTE